

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 6. De reuelatione secreti,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

Ratio est: quod censeatur habuisse tunc tacitam intentionem nocendi, quoniam teneretur & posse abstinere à fermonibus quo alterius honor lædendus fuit, nec abstinuit. Quod quidem notandum est pro iis qui alios publice obiurgant contra illis, qui maius opinionem facile concipiunt.

Tertium documentum (quod post Caiet. 2. 2. q. 72. art. 1. tradit Sotus lib. De iust. & iure, quæst. 9. §. fine art. 1. & post utrumque Lud. Molina in sequenti disput. 19. num. 4.) est. Omnes contumelias eiusdem speciei esse: quia quamvis in cæteris diversitas cernatur; conveniunt tamen in ratione formali, quæ est intentio auferendi alteri suum honorem sine iusta causa. Vnde sequitur, satis esse in confessione dicere: Toties contumelia affeci meum proximum; nec requiri ut dicatur illum vocari ebrium, scurram, adulterum, &c. nisi quod, ut addit Sotus, aliquando contumeliæ gravitas tantum augeri possit, ut eius expressio sit de necessitate confessionis: ut si quem hæreticum aut patriæ proditorem, aut quid aliud simile appelles.

Quartum documentum (quod ex D. Thom. in cit. quæst. 72. art. 3. cæteri communiter tradunt) est: vnumquemque teneri animum habere paratum contumeliis ferendis, quando cumque expediuerit: non tamen semper teneri eas ferre. Id quod præclare probatum à D. August. habes in cap. Paratus, 23. quæst. 1. per præceptum Domini Matth. 5. Si quis percussit te in vnam maxillam, præbe illi & alteram. Quod de præparatione ad ferendam contumeliam dictum, non semper obligare: patet per illud quod militi alapam impingenti Christo, Ioan. 18. ipse responderit. Si male locutus sum, testi monium perhibe de malo; si autem bene, quid me cædis: Et D. Paulus Actorum 23. percussus in facie iussu Principis Sacerdotum, dixerit ei, Percutiet te Deus paries de albate. Quando autem oporteat illum contumeliam repellere, nec liceat contemnere, prudentis est definire, per ea quæ ratio fraternæ charitatis in casu occurrente exigit.

Quod quidem potest cognosci potissimum ex duplici capite, iuxta Sotum in sequenti art. 3. quorum prius est, bonum eius qui contumeliam infert; nempe ut ipsius tumentis animi insolentia reprimatur, ne talibus iniuriis assuecat: iuxta illud Proverb. 26. Responde stulto, iuxta stultitiam suam; ne sibi sapiens videatur. posterius est bonum aliorum, tam præsentium quam absentium, quorum profectus ex mea patientia impediretur. De quo D. Greg. homil. nona in Ezechielem. Hi. inquit, quorum vita in exemplo imitationis posita est, debent si possunt detrahentium sibi verba compescere, necorum prædicationem non audiant, qui audire poterant: & in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant.

Porro prædicta præparatio animi, ut docet ibidem Sotus, non requirit actuale propositum ferendi suo tempore & loco iniurias, quæ sibi illatæ fuerint: sed sufficit ad eam generale propositum seruandi mandata Dei: in quo illud particulare includitur. Necessarium vero est, ut idem auctor subiungit, tale propositum esse non solum ad non vindicandum propria autoritate iniuriam acceptam, quod manifestum est non licere, sed etiam ad non resistendum inferenti, quando ratio fidei, aut boni publici, aut vitatio scandali, vel grauis detrimenti, id exegerit prudentis iudicio, cui relinquatur definiendum, quando iniurianti respondere conveniat, quando non.

Quintum documentum, sumptum ex Soto sub finem art. tertii ante citati, Quando licitum est calumpnianti resistere, non permitti ut pro vna contumelia accepta, altera reddatur in compensationem: ut si quis me appellet latronem, illum appellem adulterum; aut si notet meum genus, ego notem ipsius mores. Ratio est: quia præterquam quod non licet aliquid falso obicere, cum id mendacium sit, illudque perniciosum: obicere veram siue occultum siue publicum, habet modum vindictæ priuatæ: nisi fiat ad defensionem, vim vi repellendo cum debita moderatione. Quod ut censeatur fieri, requiritur, ut id tantum obiciatur, quod facit, & necessarium est, ad iniuriantis autoritatem, & fidem in eo quod mihi impingit, labefactandam: ut si dicam ipsum esse mendacem, & proferam aliquot ipsius mendacia; non autem si dicam ipsum esse concubinarium, si

me vocauit latronem, quia per hoc non infringitur fides ei habenda in tali contumelia.

Sextum documentum, quod ex Cordub. & nonnullis aliis habet Petrus à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 4. num. 102. est. Iniuria tum obligari ad deponendum odium; ita ut non desideret vel procuret, vel delectetur de malo proximi, animo vindictiui. Quamuis tale malum zelo iustitiæ desiderare, & procurare autoritate publica licitum sit: ut videre est apud Nauar. in Enchir. cap. 14. nu. 25. & Couar. libro 2. variar. resol. cap. 10. nu. 7. & Sotum, libro 4. De iust. & iure quæst. sexta, art. 3. ad 5. Item eundem non posse illi à quo affectus sit iniuria allocutionem denegare, aut signa dare inimicitiae, ut cum occurreret, toruis eum oculis aspicere, vel declinare à via, & eiusmodi alia facere, quibus ei, aut cæteris indicetur ipsum odio haberi. Tale quidem est aperte contra charitatem. De restitutione honoris vel famæ, cuius obligationem contumelia & detractio inducunt, suo loco dictum est lib. decimo cap. 23.

CAPVT VI.

De reuelatione secreti.

SUMMARIUM.

- 106 Reuelatio secreti peccatum est, & quale.
- 107 Vnus modus quo contingit obligatio seruandi secretum, est ex natura rei.
- 108 Alter quo propterea eadem contingit, quod per iniustitiam ventum sit in notitiam secreti.
- 109 Tertius quo adhuc eadem contingit, eo quod post notitiam secreti, interuenit pactum aut promissio de eo non reuelando.
- 110 Quartus porro, quo illa ipsa contingit: ex pacto, cum quo detectum est ea lege, ut non manifestetur, nisi idem a iure cognoscatur.
- 111 Ad eiusdem pacti obseruationem ille etiam tenetur, qui ex eiusdem iniusta violatione, cognouerit secretum sub illo commissum.
- 112 Quatenus ad eiusmodi obseruationem obligatio cesset ob damnum seculorum reipub. aut etiã in persona priuata, nisi fiat secreti commissi reuelatio.
- 113 Quæ qualiter sit faciendã.
- 114 Quintus modus spectans ad sacramentum Penitentiae.
- 115 Responso ad obiectionem quod Christus detexerit peccatum secretum Iuda proditoris.

AD hoc præceptum reuelationem secreti pertinere satis indicauit Nauar. in Enchir. cap. 18. num. 51. Et patet per illud, quod ab initio monuimus, eo prohiberi omnem noxam qua proximum in bonis honorariis lædimus: eiusque modi esse, inter cæteras, illam qua contra fidelitatem proximo debitam, reuelamus secretum quod is nobis commisit. In quo peccatum committi, omnes Doctores facerim meminit Petrus à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 4. nu. 459. Ratioque est, quia cum fidelitas iure naturali seruanda sit, peccatur per contrariam perfidiam: idque mortaliter in materia graui, secundum qualitatem negotij, personarum, & aliarum circumstantiarum: & cum obligatione ad restitutionem damnorum, in de secutorum, tanquam proueniendum ex transgressione legis iustitiæ, talem læsionem prohibentis.

Nec vero in hac re distinguendum est inter eum cui secretum commissum est sub sigillo, & prohibitione ne reuelaretur; & inter eum qui sine tali commissione re nouit. Hoc enim solo, quod res commissa est tanquam secreto seruanda; prout censeatur, cum de aliqua, quam secretam tene: expediret communicamus cum amico, aut cum viro docto ad petendum consilium, vel consolationem accipiendam, obligatio est ad secretum tenendum: quia sicut secretum sacramentale tenendum est, etiam si Confessario non sit specialiter sub fide, & sigillo secreti commissum, quod alias fieret iniuria sacramenti: ita qui peccatum vel aliud secretum proximi cognouit, tenetur illud seruare, nec detegere; quoniam alias contra ius fidelitatis aperte inferret iniuriam. Id quod potissimum habet locum, ut notat Petrus à Nauar. in sequenti num. 462. cum quis tale secretum cognouit via iniusta: ut si li-

GINAL
AXIS
P
V

teras inique referant, vel dere inquisiuit illicite, vel illius reuelationem extorsit metu, &c. Ad confirmandum id ipsum de secreto seruando facit cap. Si peccauerit, 2. quæst. 1. ex D. August. serm. 6. De verbis Domini: vbi non esse prodendum proximi peccatum occultum recte probat ex facto Beati Ioseph: qui cum iustus esset noluit Beatam Virginem traducere, quam adulteram suspicabatur, cum grauidam videret nunquam à se tactam.

107.

Porro varii sunt modi quibus contingit obligatio seruandi secretum, iuxta hæc præceptum. Vnus enim est, quo ea contingit ex natura rei, nullo pacto tacito, vel expresse, promissioneve interueniente eius, qui tenetur illud seruare; sed solum quatenus quisque ex natura rei tenetur nihil facere quo proximus lædatur in bonis suis; siue ea sint fame, siue honoris, siue corporis, siue pecuniaria. Itaque is qui manifestat aliquod secretum, ex cuius reuelatione honor, aut fama proximi irrationabiliter læditur contra iustitiam, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem damnorum inde sequutorum, iuxta communiter receptam doctrinam de restitutione: non secus ac mortaliter peccare, & ad restitutionem teneri censetur ille, qui casu nouit pecuniam alicuius latere in aliquo loco, & reuelat, si inde sequatur eiusdem pecuniæ furtum, & sic de similibus, prout bene notat D. Anton. 2. parte, tit. primo, cap. 22. §. quinto; per illud in cap. finali De iniuriis. Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

108.

Alter modus est, quo nonnumquam obligatio seruandi secretum contingit non solum ex natura rei, modo iam explicato, sed simul etiam, eoquod iniuste venerit quis in ipsius secreti cognitionem: vt per vim aut fraudem. Inde enim obligatio peculiaris oritur seruandi illud: quia sicut is qui casu inuenit rem alienam restituere tenetur solum ratione rei acceptæ; qui vero per furtum illam abstulit, obligatur & ratione rei acceptæ, & ratione acceptionis, illam restituere; ita qui ex iniustitia venit in notitiam alicuius secreti, cuius manifestatio nocua est proximo, tenetur ex iniustitia illud seruare: & quia ita postulat natura rei, vt dictum est: & quia per iniustitiam in talem cognitionem venit. Sicque ille qui inique reuelat alicuius literas, & ea via venit in notitiam alicuius secreti, auctori vinculo tenetur illud seruare, quam si esset ei simpliciter indicatum: & sic in aliis. Qui modus, vt & sequenti cum peccatum notabiliter aggrauat noua specie iniustitia, est in confessione exprimentus.

109.

Tertius modus est, quo obligatio seruandi secretum provenit ex promissione & pacto; quo post secretum ipsum cognitum, promisit quis se illud non reuelaturum: vt si postquam vidi aliquem commisisse delictum, celebri cum eo pactum de illo non reuelando. Aduerte autem tale pactum cum intelligi debeat saluo iure Superioris, etiam si iuramento firmatum sit, non impedire quin is qui alias ob legitimum Superioris imperium obligatur secretum reuelare, debeat tali obligationi satisfacere reuelando. Nam ad id perinde manet obligatus, ac si tale pactum taleque iuramentum non interuenisset. Per illud enim tantum efficitur; vt qui alias, seu illo non interueniente, tenebatur seruare secretum, teneatur ea de causa idem arctius seruare. Vel vt qui poterat absque peccato illud reuelare pro arbitrio, tanquam minime damnosum, *vispote quod esset actus virtutis quem notum esse expediret ad glor. am Dei*: vel quod potuit tanquam sibi noxium deferre in iudicium productis sufficientibus testibus ad obtinendam debitam satisfactionem: ratione pacti & iuramenti tacere teneatur. Indequæ est, quod vt habitum est in præced. cap. 3. sect. 4. is qui nouit crimen secretum alicuius, si Index, pro suo Superioris iure, iuridice procedendo interroget ipsum tanquam testem, teneatur tunc tale crimen detegere non obstante quod promiserit, ac etiam iurarit se illud non manifestaturum, quia promissio & iuramentum alioqui, contra regiam 58. iuris in 6. inculum esset iniquitatis, qua superior fraudaretur iure quod habet exigendi testimonium ab iis qui sciuerunt veritatem, probatam quidem, sed insufficienter ad proferendam sententiam. Quæ dere videri potest Sotus lib. 5. De iust. & iure quæst. 5. tit. 1.

Quartus modus est, quo obligatio ad secretum seruandum confurgit ex pacto tacito aut expresse: quando illud alicui ipsum nescienti, ea lege aperitur. vt non manifestet. Is enim cui committitur, tenetur, sub mortali illud reticere, prout post D. Anton. in cit. §. 5. vers. 3. modo, attingit Syluest. in verbo *Secretum dicto*. 2. Et ratio est, quoniam seruare secretum commissum seu fidelitatem, de se est de iure naturæ: non solum quando ex necessitate aliqua ipsum commissum est, vt ad sumendum consilium: vel leuandam tristitiam: sed etiam quando ex leuitate animi committitur. Atque hinc fit, vt quia præceptum humanum cedit diuino, non debeat istius modi, sicut præcedentis, secretum reuelari præcipiente Iudice, quantumuis ipse iuridice procedat. Ita post D. Thom. 2. 2. quæst. 70. art. 1. ad secundum, & quodlibet 1. art. 15. habent Syluest. in verbo *Testis quæst. 8. dist. 2.* & Nauarr. in *Enchirid. cap. 18. nu. 60.* Quibus assentiens Lud. Molina De iust. & iure tract. 4. disput. 5. concoligit inde pro praxi: quod quando is qui solum sub secreto sibi commissum nouit aliquid, interrogatur à Iudice, num id sciat; tunc esto sub iuramento interrogetur, respondere possit ac debeat se id non scire: intelligendo, ita ut possit illud detegere licite: præsertim cum in eo solo uentum & sensu Iudex suam interrogationem intelligere debeat, si intendat iuridice interrogare. Quod in alio euentu & sensu intelligens, non interrogaret iuridice, ideoque opus non esset ad mentem ipsius respondere, sed sufficeret respondere in illo alio sensu, in quo solum intelligere deberet si probus esset, iuridiceque interrogare intendere. Aduertendum est vero istud non habere locum, quando tale secretum postea esset alia via cognitum: quia tunc detegi deberet Iudici legitime interroganti: quando quidem pactum de secreto seruando obligauit solummodo ad celandam notitiam, quæ fuit cum eo commissum: sique per illud intentum fuit aliud, ipsum, tanquam turpe, obligatorium non fuit, eadem ratione qua ante dictum de promissio non reuelandi secretum tertii modi: cuius naturam habet ea ex parte.

Aduertendum est præterea, illud quod dicitur respectu eius cui commissum est secretum, non posse nec debere illud detegere etiam Iudici, &c. intelligendum esse pariter dictum respectu tertii, qui prior ille contra fidem à se datam, id ipsum reuelasset, siue præmissio pacto de non detegendo, siue non præmissio. Ratio est: quia talis cognitio quam tertius ille haberet, oriretur à praua manifestationem facta contra promissam fidelitatem: vt ex eo patet, quod nõ faceret fidem, nisi dependenter à confirmatione eius qui infideliter secretum reuelauit, vt rursusque igitur par est obligatio. Atque adeo, quia iniuriam illius qui primo manifestauit, cederet ulterior manifestatio facta tale secretum reuelando, ipse tertius, perinde ac secundus cui secretum commissum fuit, si vlterior reuelet, tenebitur ad restitutionem damnorum, quæ ex sua reuelatione secuta fuerint, nisi ignorantia inuincibilis ipsum excuset à culpa (vt aliquando potest eum qui à Iudice interrogatur) quia consequenter excusabitur ab onere resarcienti damnum natum sequi ex iniustæ acceptionis radice.

Aduertendum est tertio, Ea quæ de hoc quarto modo dicta sunt hæctenus, esse intelligenda dummodo secretum quod committitur, non sit de delicto ex quo periculum reip. vel alicui priuato imminet, quod aliter impediri nequeat, quam detectione secreti commissi: vt prodenda sit ciuibus, aut aliquis occidendus, &c. quia sciens tenetur tunc reuelare quantum opus est, vt illa impediatur: maxime interueniente Superioris præcepto iuxta tradita in præced. cap. 3. sect. 5. docum. 4. Quod tamen intelligi debet locum habere, quando talia mala imminet ex nequitia committentis secretum, qui delistere non vult ab incepto: tunc enim talis reuelatio efficitur necessaria ad propullandam iniuriam in quam ille actu incumbit, & à qua non vult desistere, prout tenetur. Nam ratio naturalis dicit, innocenter tunc esse ab iniuria eripiendum, etiam cum nocentis iactura: contra quod dictamen facta promissio, tanquam bonis moribus contraria, non est obligatoria.

Nihilominus si ex alicuius peccato præterito damna alia qua per accidens sic imminet, vt ipse non teneatur illa impedire, detegendum non est secretum ab ipso commissum.

Exem.

Exempli gratia Petrus interfecit Ioannem, cuius mors imputatur Paulo innocenti, & ideo vita huius periclitatur, nisi detegatur Petrus qui secreto alicui reuelauit se talis homicidii auctorem esse, tale secretum regulariter detegendum non est, quando quidem Petrus regulariter non tenetur prodere se ipsum ut vitam Pauli conferret, cum tanto suo damno, prout docet Sor. lib. 4. De iur. & iure quæst. 6. art. 3. ad 4. adeo ut permittens talem mortem sequi, non sit in deo in culpa. Verum si talis in loco tuo collocatus esset, teneretur consulere vitam innocentis, detegendo se occidisse: vel permittendo ei cui secretum suum commisit, veritatem detegere. Quod si ipse nolit, eum possit sine graui suo periculo, hic detegere debet tale secretum ad liberandum innocentem, qui ob eius a quo commissum est actuale culpam, exponitur imminenti mortis periculo, quod aliter impediri non potest, quam per eiusdem detectionem.

Atque hoc ipsum quod dicimus de reuelatione secreti licita, ad impediendum mala ingruentia quæ nequeunt aliter impediri, procedit ex Nauar. ad cap. Sacerdos, De poenit. dist. 6. num. 37. etiam si secretum commissum fuerit accepto iuramento: Nam iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis, ut confirmatum est paulo superius per 58. reg. iuris in 6. In tali casu vero iuramentum ferret vinculum peccati, quod committeretur non subueniendo proximo in sua graui necessitate, cum id fieri potest sine graui nostro vel alieno incommodo. Ad eundem similiter est procedere, quantumcumque is qui secretum committit, dicat se illud aperire in confessione etiam facto signo crucis, absque proposito tamen confitendi peccata, & recipiendi Sacramentum poenitentiae. Neque enim ex tali reuelatione resultat sigillum sacramentale quantumcumque quis dicat se sub eiusmodi sigillo secretum recipere prout a nobis traditum est in prima par. lib. tertio, cap. 1. num. 5.

Meminisse vero oportet, quod etiam si reuelandum sit secretum ad obuiandum damnis ingruentibus, prohibendum est, reuelationem tamen ita faciendam esse, ut illud solum præcise manifestetur quod satis fuerit ad obuiandum iisdem damnis. Quare si ad id sufficiat reuelatio delicti committendi, sine reuelatione personæ, hæc reticenda erit: si que per priuam admittionem perpetratio delicti impediatur non est usurpanda reuelatio secreti, iuxta tradita per Nauar. ad cit. cap. Sacerdos num. 23. 24. & 25. Quod si necessarium fuerit personam delinquentis manifestare ad obuiandum damno imminenti, ut ad euitandam necem quæ alicui inferenda est, nec poterit aliter ab eo vitari, ipsa quoque debet modo antedicto manifestari, ex Caiet. in verbo Homicidium cap. 2. sub finem. Item si propter periculum necesse fuerit, potest absque alia monitione fieri reuelatio, ut in conditionibus, & in hæresis crimine ex Nauar. in Enchir. cap. 24. num. 14.

Postremus modus quo contingit obligatio seruandi secretum oritur ex lege diuina positua, illius reuelationem prohibente. Nam eadem lege qua Christus constituit Sacramentum poenitentiae, & ad confessionem secretum Sacerdoti faciendum, obligauit prohibuit etiam detectionem eorum quæ per sacramentalem confessionem seirentur, ne sacramentum ipsum poenitentiae, ex manifestatione acciperet detrimentum in eo quod homines auocarentur ab illius usu: qua ex parte talis detectio rationem habet sacrilegii, & peccati contra virtutem religionis: sicut ea ex parte, qua fit in detrimentum confitentis (qui crimen suum ex lege & pacto tacite reuelat, ut Confessarius illud non detegat.) rationem habet perfidiae & peccati contra iustitiam, inducens obligationem ad restitutionem: tam famæ, quam ceterorum damnorum in aliis bonis sequentium eiusmodi reuelatione. Sed de iis quæ ad Sacramentale secretum pertinent dictum est abunde in prima parte lib. tertio.

Superest pro complemento huius capituli, ut satisfaciamus obiectioni, quæ aduersus antedicta fieri potest: quod Christus in cœna Ioan. 13. manifestauit peccatum Iudæ occultum, quod esset ipsum traditurus: vnde sequitur quod cum Christus peccare non potuerit, reuelatio secreti non sit censenda peccatum. Respondetur ergo, vel Christum non detexisse peccatum secretum quod erat in Iuda, sed

spiritu prophætico prædixisse peccatum quod erat futurum; ut intelligeretur sua sponte se obtulisse morti, cum præuideret modum quibus ea futura erat: possetque eam vitare, vel detexisse iusta de causa nimirum ut confirmarentur corda discipulorum dum cernerent rem euenisse sicut prædixerat. Et certe Christus cui omnia tradita sunt à Patre, cum fuerit dominus famæ Iudæ sine iniuria potuit illam ei auferre.

Appendix de euulgatione libellorum famosorum, & de apertione alienarum literarum, tanquam circumstantiis aggravantibus peccata, de quibus dictum est proximo capitulo.

S V M M A R I V M

- 116 Quid significetur nomine libelli famosi.
117 Qual: peccatum committatur compositione & euulgatione libelli famosi, qui que in illud incurant.
118 De obligatione quam inducit ad restitutionem.
119 Quæ peccatum sit aperire literas alienas.
120 Causa rationales excusantes à tali peccato.
121 Peccatum quod committitur legendi chartam, in qua quis memoria gratia scripsit sua peccata.

Inter modos quibus proximi fama læditur facto, vnus est per libellos famosos, exprimentibus in confessione, eo quod talem læsionem aggravat sufficienter ad immutandum Confessarii iudicium de poenitente: vnde requirit specialem considerationem: ut & apertio literarum alienarum, similiter aggravans secreti reuelationem, quæ per eam fit. Quocirca consultum est ad antedicta addere aliquot documenta, ex quibus possit de illis iudicari.

Documenta de euulgatione libellorum famosorum.

S E C T I O P R I O R.

Primum est, nomine libelli famosi intelligi scripturam continentem alicuius infamiam nondum publicam, ut publica fiat: siue res effectum sortiatur, siue non. Hinc aduerte literas ad aliquem priuatum missas, non habere rationem libelli famosi, etiam si in eis detrahatur de alicuius fama: quia nisi scriptæ sint ut publicarentur, perinde est ac si verbo detraheretur. Schedulas vero quæ continent alicuius crimen occultum, euulgantur, ut ea via ipsum in aliorum notitiam, siue statim siue paulatim veniat, censerentur libellos famosos, etiam si lacerentur ab aliquo aut exurantur aliave ratione impediuntur publicari. Eius generis (pro ut plenus declarat Lud. Molina De iustitia & iure trab. 4. disput. 35. num. 2.) sunt etiam schedulæ quæ de occulto crimine deferuntur ad iudicem vel Prælatum, ut pro suo munere super eo inquirat, ut publica scientia effectum notum, possit pro sua potestate, illud in proprio subdico punire. Ad hoc facit quod in cap. Inquisitionis §. Ad hæc de accusationibus, eius generis schedula appelletur libellus diffamationis, & ibidem prohibetur ne ex eo procedatur ad inquisitionem.

Secundum documentum est, Euulgationem libelli famosi seu compositi in alicuius infamiam, peccatum esse mortale suo genere. Est enim de se contra charitatem & iustitiam, læsiva proximi in bonis suis honorariis & nonnumquam etiam in pecuniariis: realitiamque habet detractionis, aggravatam duabus conditionibus, nimirum quod ea facile serpat & capiat incrementum. Item quod ea læsus solet talem iniuriam egerrime ferre, tanquam ignominiose infamatus: cuius aggravationis indicium sunt variæ poenæ constitutæ aduersus talem nequitiam: de quibus ad externum forum spectantibus, videat qui volent Lud. Molina seq. disput. 39.

Tertium documentum est, in prædictam culpam incurere tum eum qui librum famosum confecit ut euulgaretur, aut quouis modo cooperatus est ad illum conficiendum: tum eum qui manifestat illum, aut qui infamia nondum existente publica, in causa est ut alterius manifestetur: tum etiam eos omnes qui aliquid talium efficere interius statuunt. Nā

ij omnes consentiunt in eiusmodi peccatis. De quorum numero esse censendi sunt, qui canunt & referunt quae composita sunt in alicuius ignominiam: si id quod canitur aut refertur non sit iam publicum. Quod addo, quia si iam sit publicum amissa erit fama: ideoque non laederit per id quod canitur aut dicitur, aut etiam scribitur. Id quod Molina notans in citata *disput.* 35. *num.* 4. Aditerationi congruenter, in idem criminem incurere eum, qui signum aliquod apponit, quo significetur quidpiam infamatorum: ut si ad fores alicuius appendat cornua, ad significandum uxorem fallere ipsi fidem, adulteramve esse: nam tale quid non minus laesivum est famae, quam scriptura qua illud idem significaretur.

118.

Quartum documentum est. Quando ex libello diffamatorio infamia secuta est re ipsa, aut aliquod ulterius damnum, incurri obligationem ad illorum restitutionem; pro ut patet ex communi doctrina de restitutione, tradita in *preced.* lib. decimo. Quae obligatio iuxta eandem doctrinam, cadit in omnem eum qui talis libelli quovis modo causa fuit, aut euulgavit: itemque in eum qui ad illius compositionem aut euulgationem cooperatus est.

Quintum documentum est, quod Molina habet in fine citatae *disput.* Eum quidem qui libellum famosum composuit, aut primo euulgavit, teneri ad restitutionem laesionis famae, aliorumque damnorum inde secutorum: non tamen omni ex parte ante alios: quia si quis ulterius libellum ipsum euulgaverit, talis tanquam executor, censetur primaria causa damni ex ea ulteriori divulgatione secuti: is vero qui composuit, aut primo euulgavit (nisi eandem ulteriorem divulgationem mandaverit) tanquam cooperator qui praebuerit executori instrumentum, restituere tenebitur tantum in illius defectum.

Documenta de aperture litterarum alienarum.

SECTIO POSTERIOR.

119.

Primum est. Semper esse peccatum literas alienas sine rationabili causa aperire: nisi id fiat de consensu mittentis, aut eius ad quem mittuntur. Idemque est, si quis legeret aliquod scriptum alienum etiam non clausum: si quidem praesumeret eum cuius illud est, legi nolle: quia cum is idem habeat ius ad nolendum, sit ipsi iniuria, illud violando contra ipsius voluntatem. Erit vero peccatum mortale literas alienas aperire, aut legere, quando timeri potest inde eventurum aliquod notabile damnum infamiae, aut quodcumque aliud: vel quando iuste timeri potest ea via deueniri posse in cognitionem alicuius rei, quam secretam esse multum expediret, vel quam merito is cuius sunt literae, vel is ad quem mittuntur ita clausae, multum optaret esse occultam. Nam quamvis ex ea aperture nullum sequatur damnum: iniuria tamen quae fit illas aperiendo, tanta aliquando esse potest, attenda qualitate rei quam quis vult esse secretam, ut pertingat ad culpam mortalem. Quando vero ex aperture, vel lectione litterarum nihil tale iuste timeretur, solum esset veniale peccatum illas aperire aut legere. Quod si ex iniusta aperture, aut lectione damnum aliquod sequatur: quia causa huius per illam dabitur, sequetur quoque obligatio ad eiusdem damni restitutionem.

120.

Secundum documentum est. Si adfuerit causa rationalis, tamen aperturem aut lectionem posse fieri sine peccato, ut quando Praelatus Religiosorum vel Religiosorum, ex suae religionis statuto possit cum iudicaverit expedire, literas quae ad subditos suos mittuntur aperire, & eas quas iidem subditi ad alios mittunt, legere. Item quando tempore belli in locis finitimis hostium, aperiuntur literae à ministris ad id aepub. deputatis, aut alias, quoties ex aliqua graui causa iudicatur ita expedire reipub. aut bono communi. Tenentur tamen praedicti ministri quae secreta legerint, non propalare, perinde ac alia secreta. Immo si certo scirent nihil contineri in talibus litteris quo reipub. noceat, tenentur desistere ab earum lectione: quoniam illud solum licitum est, quantum sufficit ad prospiciendum bono communi.

Privatus etiam licite aperire potest literas alienas, ex quibus iuste timeat, aliquod damnum sibi iniuste parari, ut illud ugiat aut impediatur. Immo quando iuste timeret parari pro-

ximo; ut illud impeditur. Nō liceret tamen ipsi in eis legere, quam satis esset ad tale damnum iniustum cavendum. Item quando ex consensu expresso vel praesumpto eius qui mittit, aut eius ad quem mittuntur, literae aperiuntur: ut cum amicus ad amicum vel socium literas scissas aperit, ne illius negotia iacturam grauem patiantur, vel ut ea melius fiant: bona fide iterum credens nullum illi esse, à quo ille ad eum mittuntur, malitiam aperiri, quam ab ipso, i-tant ipsi talis aperture videatur placitura. Haec omnia habentur ex Syluest. in verbo Fallarius quaest. 1. Caiet. & Armilla in verbo Literas, Navarr. ad cap. Sacerdos, De poenitent. distinct. 6. num. 10. & aliquot sequentibus.

Tertium documentum (quod Molina proponens in *sequenti disput.* 36. *notissimum merito ait.*) est. Illum qui inuentam chartam in qua memoriz gratia descripta habentur alicuius peccata, mortaliter peccare legendo illam, si ante quae legat aut cum legere coeperit, aduertat quidnam sit, nec ablineat à legendo. Peccat enim grauiter contra iustitiam, comparans sibi notitiam, quae talis est aut esse potest, ut proximus cuiquam committi nolit tanquam sibi damnosam. Adde in eo iniuriam fieri Sacramento poenitentiae, ad quod ordinatur talis scriptio facta ad habendae peccatorum memoriam. Quae de realia in 1. parte lib. 3. plenius. Multo vero maius peccatum erit talem chartam aliis ostendere, vel alia ratione peccata contenta in ea detegere: quia tunc magis datur occasio infamiae & aliorum damnorum, si quid reueletur alicuius momenti. Quae damna si ea restitui debent restitutione, ut manifestum est.

CAPVT VII.

De pertinentibus specialiter ad rationem iudicandi
de peccatis in iudicio commissis.

Septem sunt personae quae in iudicio forensi possunt peccare: Iudex, Aduocatus, Procurator, & Notarius vna ex parte; & accusator, reus & testis ex altera. Quae autem ad illos pertinent trademus in fine libri sequentis, ubi de officiis ipsorum instituetur tractatus: quae vero ad hos pertinent in praesentiarum persequemur, sequentes praecursum Gregorium Sayrum ad Decalogum libro ultimo, ubi de iisdem personis elaboratam habet tractationem: ita plenam, ut ei addenda, vix occurrant.

SVMMARY PARS PRIMA.

- 122 Unde dicatur accusator, & illius definitio.
- 123 Solennitas cum qua iuris civilis praescripto, accusatio fieri debet.
- 124 Licite quae dem priuatus potest aliam de iniuria sibi illata accusare, sed ad id non tenetur.
- 125 Obligatio accusandi quando crimen vergit in detrimentum boni communis.
- 126 Si ad remedium sufficit denunciatio, non est usurpanda accusatio.
- 127 Quae sit oblati priuata persona, cum crimen vergit tantum in damnum priuatum, & quae officialis publici.
- 128 Qui reiciantur ab accusando.
- 129 Quilibet admittitur ad accusandum de heresi.
- 130 Ad licitam accusationem requiruntur debitus modus probandi, & recta intentio.
- 131 Requiritur quoque iustitia, quae violatur calumnia, praenarratione & tergiversatione, & quid sit calumniari.
- 132 Quid praesentari, quidque tergiversari.
- 133 Quatuor modi quibus accusator potest ordinare, & cum ista causa ab accusatione desistere.

De accusatore.

SECTIO I.

ACCUSATOR, ut habetur in cap. Forus, De verborum signific. vocatus est, quasi causator, quia ad causam vocat eum quem appellat. Quid autem sit, satis intelligitur ex definitione accusationis, quae dicitur maleficia alicuius apud Iudicem delatio ad vindictam publicam. Eius prior pars tenens locum generis, indicat illud in quo accusatio conuenit cum actione proprie dicta, & cum

denunciatio